

УДК 373.2/.3.011.3-051:004.032.6

РОЗВИТОК МЕДІАГРАМОТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Сабіна Іванчук

доктор педагогічних наук, доцент,

в.о. завідувача кафедри педагогіки та спеціальної освіти,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,

м. Дніпро, Україна

ORCID ID 0000-0002-9655-0634

ivanchuk.sabina@gmail.com

Анотація. У статті досліджено теоретичні аспекти розвитку медіаграмотності педагогів дошкільної та початкової освіти в умовах цифровізації освітнього простору. Обґрунтовано актуальність проблеми, зумовлену інтенсивним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, зростанням впливу медіа на дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, необхідністю формування нових компетентностей педагогів відповідно до вимог Нової української школи та державної освітньої політики. На основі аналізу наукової літератури розкрито сутність поняття медіаграмотності педагога та визначено її структурні компоненти. Теоретично обґрунтовано методологічні підходи до розвитку медіаграмотності педагогів: компетентнісний, системний та особистісно орієнтований, а також принципи безперервності, інтеграції та рефлексивності.

У дослідженні здійснено порівняльний аналіз особливостей медіаосвіти педагогів дошкільної та початкової ланки освіти, виявлено спільні характеристики (базові компетентності, професійні завдання, методичні аспекти) та відмінності, зумовлені специфікою роботи з різними віковими групами дітей та особливостями організації освітнього процесу. Визначено професійні компетентності у сфері медіаграмотності, специфічні для кожної з груп педагогів. Схарактеризовано основні напрями розвитку медіаграмотності педагогів через систему формальної (інституційні форми навчання), неформальної (гнучкі форми професійного розвитку) та інформальної (щоденна професійна діяльність) освіти. Розкрито особливості реалізації кожного напрямку, форми та методи навчання, умови забезпечення ефективності професійного розвитку педагогів у сфері медіаосвіти.

Визначено сучасні тенденції та перспективні підходи до формування медіаграмотності педагогів, які включають створення персоналізованих траєкторій професійного розвитку, використання змішаного навчання, впровадження менторських програм, розвиток професійних навчальних спільнот. Обґрунтовано необхідність забезпечення належного методичного супроводу всіх напрямів розвитку медіаграмотності через розробку навчально-методичних матеріалів, створення цифрових освітніх ресурсів та формування банку успішних практик.

Ключові слова: медіаграмотність; медіаосвіта; педагоги дошкільної освіти; вчителі початкових класів; професійний розвиток; цифровізація освіти; медіакомпетентність.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Інтенсивний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та медіапростору зумовлює необхідність формування нових компетентностей педагогів. Сучасне інформаційне суспільство характеризується стрімким зростанням обсягу

інформації, різноманітністю каналів її поширення та появою нових форм медіаконтенту. В умовах інформаційного перевантаження та активного розвитку цифрових технологій особливої актуальності набуває проблема розвитку медіаграмотності педагогів, зокрема тих, хто працює з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку.

Актуальність дослідження проблеми розвитку медіаграмотності педагогів дошкільної та початкової освіти зумовлена низкою чинників. По-перше, діти дошкільного та молодшого шкільного віку є особливо вразливими до впливу медіа, оскільки їхнє критичне мислення перебуває на стадії формування. По-друге, в умовах дистанційного та змішаного навчання зростає роль цифрових технологій та медіаресурсів в освітньому процесі. По-третє, сучасний педагог має не лише володіти навичками використання медіа, але й бути здатним формувати основи медіакультури у своїх вихованців.

Проблема розвитку медіаграмотності педагогів набуває особливого значення в контексті реалізації Концепції Нової української школи, яка передбачає формування інформаційно-цифрової компетентності учнів початкової школи. Відповідно, педагог має бути готовим до реалізації цього завдання, що потребує високого рівня власної медіаграмотності.

Важливість дослідження також підкреслюється положеннями державної освітньої політики. Зокрема, Концепція впровадження медіаосвіти в Україні визначає необхідність підготовки педагогів до формування медіаграмотності дітей та молоді. Професійний стандарт вчителя початкових класів та Базовий компонент дошкільної освіти також акцентують увагу на важливості розвитку медіакомпетентності педагогів.

Водночас аналіз наукової літератури свідчить про недостатню розробленість теоретичних засад розвитку медіаграмотності педагогів дошкільної та початкової освіти. Потребують уточнення сутність поняття медіаграмотності педагога, її структурні компоненти та особливості формування в умовах цифровізації освіти. Це зумовлює необхідність теоретичного осмислення проблеми розвитку медіаграмотності педагогів у контексті сучасних освітніх викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз наукової літератури свідчить про значний інтерес вітчизняних та зарубіжних дослідників до проблеми медіаграмотності. Концептуальні засади медіаосвіти ґрунтовно розглядаються у працях українських науковців В. Іванова, О. Волошенюк, Л. Найдьонові. Зокрема, О. Бабакіна (2024) досліджує медіаосвіту як процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації з метою формування культури спілкування з медіа. О. Волошенюк (2018)

зосереджується на практичних аспектах впровадження медіаосвіти в освітній процес.

Психолого-педагогічні аспекти формування медіакомпетентності досліджують Г. Онкович (2008), Н. Череповська, О. Баришполець. У їхніх працях розкрито особливості професійно-орієнтованої медіаосвіти, визначено педагогічні умови формування медіакомпетентності та розроблено методичні підходи до розвитку критичного мислення в медіапросторі. Специфіку медіаосвіти в контексті дошкільної та початкової освіти вивчають К. Крутій, Т. Піроженко, О. Рибалко. Їхні дослідження зосереджені на особливостях формування медіакомпетентності педагогів, які працюють з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку.

Значний внесок у розвиток теорії медіаосвіти зробили зарубіжні дослідники. D. Buckingham (2019) розробив концепцію медіаосвіти як розвитку критичної автономії особистості щодо медіа. R. Hobbs (2021) досліджує питання цифрового громадянства та медіаграмотності в цифрову епоху, наголошуючи на важливості розвитку критичного мислення педагогів. S. Livingstone (2020) аналізує вплив цифрових медіа на розвиток дітей та роль педагогів у формуванні медіакультури молодого покоління.

Питання медіакомпетентності педагогів активно досліджують європейські науковці. P. Winterhoff-Spurk (2013) розглядає медіапсихологічні аспекти професійної підготовки педагогів. K. Tynes (2017) акцентує увагу на необхідності інтеграції медіаосвіти в професійну підготовку вчителів. D. Frau-Meigs (2017) досліджує політику медіаосвіти в європейському освітньому просторі.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності, структури та особливостей розвитку медіаграмотності педагогів дошкільної та початкової освіти в Україні.

Результати дослідження. Медіаграмотність у «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» трактується як «рівень медіакультури, який стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи та типи контролю, які вони культивують» (Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, 2016).

О. Волошенюк, О. Ганик, В. Голощапова, Г. Дегтярьова тлумачать «медіаграмотність» як вміння аналізувати та синтезувати медійну реальність, вміння «читати» медіатекст, здатність використовувати медійну техніку, знання

основ медіакультури, тобто результату медіаосвіти (Волошенюк, Ганик, Голощачова, Дегтярьова, 2018, с. 85). Г. Онкович (2008) розглядає медіаграмотність як сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа, розуміти й аналізувати процеси функціонування медіа в суспільстві, та їхній вплив. Таким чином, поняття «медіаграмотність» тісно пов'язане з використанням інформації як у повсякденному житті, так і в професійній діяльності особистості.

Погоджуємося з О. Бабакіною, В. Шуртигіною і О. Бабельчук (2024), які обстоюють думку про те, що медіаграмотність педагога передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні; вміння працювати з базами даних, навички безпеки в інтернеті та кібербезпеці; розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо).

Аналіз визначень медіаграмотності педагога дозволяє дійти висновку, що вона включає такі ключові компоненти: когнітивний (знання про різні види медіа та їх функції в суспільстві, розуміння механізмів впливу медіа на особистість, обізнаність щодо принципів створення медіаконтенту, знання про вікові особливості сприйняття медіа дітьми тощо), операційний (навички пошуку та верифікації інформації, уміння створювати та редагувати медіаконтент, здатність використовувати цифрові освітні ресурси, навички медіабезпеки та захисту персональних даних тощо) і ціннісно-мотиваційний (усвідомлення ролі медіа в різних сферах життя, прагнення до професійного розвитку в сфері медіаосвіти, відповідальне ставлення до створення та поширення медіаконтенту, етичні принципи використання медіа тощо).

Дослідження базується на таких теоретичних підходах:

- компетентнісний підхід, який визначає медіаграмотність як інтегральну характеристику особистості, передбачає формування конкретних знань, умінь та навичок, орієнтує на практичне застосування набутих компетентностей;
- системний підхід, що розглядає медіаграмотність як цілісну систему взаємопов'язаних елементів, враховує контекст та умови розвитку медіаграмотності, забезпечує комплексність у формуванні медіакомпетентності;
- особистісно орієнтований підхід, який ураховує індивідуальні потреби та досвід педагогів, забезпечує варіативність шляхів розвитку медіаграмотності, сприяє професійному самовдосконаленню.

Визначені підходи інтегрально пов'язані з принципами розвитку медіаграмотності педагогів, основними поміж яких є принцип безперервності

(систематичне оновлення знань та навичок, постійний моніторинг нових медіатрендів, регулярна практика використання медіаінструментів), принцип інтеграції (поєднання формальної та неформальної освіти, взаємозв'язок теорії та практики, міждисциплінарний підхід до медіаосвіти), принцип рефлексивності (аналіз власного досвіду взаємодії з медіа, критичне осмислення медіаконтенту, оцінка ефективності використання медіа в освітньому процесі).

Порівняльний аналіз особливостей медіаосвіти педагогів дошкільної та початкової ланки освіти дозволяє визначити спільні характеристики цього явища. Так, медіаграмотність є однією з базових компетентностей, оскільки педагоги обох ланок освіти мають володіти фундаментальними навичками медіаграмотності, зокрема: критичним мисленням при роботі з медіаконтентом; здатністю оцінювати достовірність інформації; розумінням механізмів впливу медіа; навичками безпечної поведінки в медіапросторі.

Також можна говорити про подібність у професійних завданнях у сфері медіаосвіти в дошкільній та початковій ланках, що передбачає формування основ медіаграмотності у дітей, створення безпечного медіапростору, співпрацю з батьками щодо медіаосвіти дітей, інтеграцію медіаосвітніх елементів у освітній процес.

Наявні також і спільні методичні аспекти: педагоги обох ланок повинні вміти добирати якісний медіаконтент, створювати власні медіаматеріали, організовувати роботу з медіазасобами, здійснювати медіасупровід освітнього процесу.

Відмінності в медіаосвіті педагогів дошкільної та початкової освіти зумовлені, насамперед, специфікою роботи з віковими групами. Для педагогів дошкільної освіти в цьому контексті характерною є орієнтація на візуальні та аудіальні медіаформати, акцент на розвитку емоційного інтелекту дітей через медіа, використання ігрових медіатехнологій, обмеження тривалості контакту з цифровими пристроями, пріоритет розвивальних медіаматеріалів. У той час, як учителі початкових класів фокусуються на включенні текстових медіаформатів, формуванні в учнів навичок пошуку інформації, розвитку критичного мислення, навчанні школярів основ медіабезпеки, використанні освітніх платформ та цифрових інструментів

Визначальною для характеристики відмінностей у розвитку медіаграмотності педагогів є також і організація освітнього процесу на різних ланках освіти. Дошкільна освіта передбачає більш гнучкий режим роботи з медіа, інтеграцію медіаелементів в ігрову діяльність, переважання групових форм роботи, опору на наочність та практичну діяльність, обов'язкове чергування медіадіяльності з руховою активністю дітей. Для початкової освіти

властивою є структурована робота з медіа в межах уроків, можливість самостійної роботи учнів із медіа, поєднання індивідуальних та групових форм роботи, використання проєктної діяльності, формування навчальних медіанавичок.

З огляду на зазначені відмінності, визначимо й професійні компетентності у сфері медіаграмотності, специфічні для кожної з груп педагогів. Так, вихователі закладів дошкільної освіти мають володіти знаннями особливостей сприйняття медіа дошкільниками, уміннями створювати розвивальне медіасередовище, навичками організації медіаігор, здатністю контролювати медіавплив на дітей, умінням адаптувати медіаконтент для дошкільників тощо. Для ефективної реалізації медіаосвіти вчителям початкових класів необхідно опанувати вміння формувати медіаосвітні результати навчання, навички організації дослідницької діяльності з використанням медіа, здатність навчати основам медіаграмотності, уміння оцінювати медіакомпетентність учнів, навички організації дистанційного навчання тощо.

Розуміння подібностей та відмінностей у медіаосвіті педагогів дошкільної та початкової освіти дозволяє розробляти диференційовані програми підвищення кваліфікації, створювати специфічні методичні матеріали, забезпечувати наступність у формуванні медіаграмотності дітей, урахувати особливості кожної ланки освіти при плануванні професійного розвитку педагогів.

Розвиток медіаграмотності педагогів є комплексним процесом, що охоплює різні напрями професійного вдосконалення та реалізується через систему формальної, неформальної та інформальної освіти. Розглянемо детально кожен із цих напрямів та їх особливості.

Формальна освіта забезпечує системний підхід до розвитку медіаграмотності педагогів через інституційні форми навчання. У межах цього напрямку відбувається включення медіаосвітніх компонентів у програми підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Важливим аспектом є розробка та впровадження спеціалізованих курсів з медіаграмотності в системі післядипломної педагогічної освіти.

Основними формами реалізації цього напрямку є:

- навчальні дисципліни з медіаосвіти в закладах вищої педагогічної освіти;
- курси підвищення кваліфікації в системі післядипломної освіти;
- спеціалізовані програми професійного розвитку;
- сертифікаційні програми з медіаграмотності.

Ефективність формальної освіти забезпечується через системність та

послідовність навчання, науково обґрунтований зміст освітніх програм, професійний супровід з боку фахівців, можливість отримання офіційного підтвердження кваліфікації.

Неформальна освіта надає педагогам можливість гнучко та варіативно розвивати свою медіаграмотність відповідно до індивідуальних потреб та професійних викликів. Цей напрям характеризується різноманітністю форм та методів навчання, що дозволяє педагогам обирати найбільш зручні та ефективні способи професійного розвитку.

У межах неформальної освіти реалізуються такі форми навчання:

- тренінги з медіаграмотності;
- вебінари та онлайн-семінари;
- майстер-класи від експертів галузі;
- воркшопи з практичними завданнями;
- професійні конференції та форуми.

Особливу роль у неформальній освіті відіграють масові відкриті онлайн-курси (МООС), які надають можливість опановувати матеріал у зручному темпі, отримувати доступ до якісного навчального контенту, взаємодіяти з колегами з різних регіонів, практично застосовувати отримані знання.

Інформальна освіта реалізується через щоденну професійну діяльність педагогів та їх взаємодію в професійних спільнотах. Цей напрям забезпечує неперервність професійного розвитку та формування індивідуального досвіду роботи з медіа.

Основні форми інформальної освіти включають:

- участь у професійних онлайн-спільнотах;
- обмін досвідом з колегами;
- самостійне опрацювання фахової літератури;
- експериментування з новими медіаінструментами.

Ефективність розвитку медіаграмотності педагогів забезпечується через інтеграцію всіх трьох напрямів освіти, що дозволяє забезпечити системність професійного розвитку, урахувати індивідуальні потреби педагогів, створити умови для неперервного навчання, поєднати теоретичну підготовку з практичним досвідом.

Сучасні тенденції розвитку освіти зумовлюють появу нових підходів до формування медіаграмотності педагогів, які включають у себе створення персоналізованих траєкторій професійного розвитку, використання змішаного навчання, впровадження менторських програм, розвиток професійних навчальних спільнот.

Важливим аспектом є забезпечення належного методичного супроводу всіх напрямів розвитку медіаграмотності через розробку навчально-методичних матеріалів, створення цифрових освітніх ресурсів, підготовку практичних рекомендацій, формування банку успішних практик.

Висновки з дослідження. Отже, розвиток медіаграмотності педагогів дошкільної та початкової освіти є актуальною потребою сучасного освітнього простору, що зумовлено цифровізацією освіти, зростанням ролі медіа в житті дітей та необхідністю формування основ медіакультури у молодого покоління.

Медіаграмотність педагога є комплексною компетентністю, що включає три ключові компоненти: когнітивний (знання про медіа та їх вплив), операційний (практичні навички роботи з медіаконтентом), ціннісно-мотиваційний (етичні принципи та відповідальне ставлення до медіа). Теоретичним підґрунтям розвитку медіаграмотності педагогів виступають компетентнісний, системний та особистісно орієнтований підходи, які реалізуються через принципи безперервності, інтеграції та рефлексивності.

Виявлено як спільні характеристики медіаграмотності педагогів дошкільної та початкової освіти (базові навички критичного мислення, професійні завдання у сфері медіаосвіти, методичні аспекти), так і специфічні особливості, зумовлені віковими характеристиками дітей та організацією освітнього процесу на різних ланках освіти.

Розвиток медіаграмотності педагогів реалізується через взаємопов'язану систему формальної, неформальної та інформальної освіти, де: формальна освіта забезпечує системний підхід через інституційні форми навчання, неформальна освіта надає можливості для гнучкого професійного розвитку, а інформальна – реалізується через щоденну професійну діяльність та взаємодію в професійних спільнотах. Ефективність розвитку медіаграмотності педагогів дошкільної і початкової освіти залежить від інтеграції всіх напрямів освіти, створення персоналізованих траєкторій професійного розвитку та забезпечення належного методичного супроводу.

Тож, розвиток медіаграмотності педагогів дошкільної та початкової освіти є складним, багатоаспектним процесом, що потребує системного підходу, урахування специфіки різних ланок освіти та забезпечення неперервного професійного розвитку педагогів у сфері медіаосвіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабакіна, О., Шуртигіна, В., & Бабельчук, О. (2024). Медіаграмотність педагога в умовах розвитку цифрових технологій. *Наука і техніка сьогодні*, 7 (35), 265–276. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-7\(35\)-265-276](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-7(35)-265-276)
2. Волошенюк, О. В., Ганик, О. В., Голошапова, В. В., Дегтярьова, Г. А. (2018).

Медіаграмотність у початковій школі : посібник для вчителя. Київ : ЦВП, АУП.

3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) (2016). За ред. Л. А. Найдьонової, М. М. Слюсаревського. Київ.

4. Онкович, Г. (2008). Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа. Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: всеукр. наук.-практ. журнал «Директор школи, ліцею, гімназії». Київ: Вид-во «Генезис», 165–177.

5. Buckingham, D. (2019). *The Media Education Manifesto*. Cambridge, UK: Polity Press.

6. Frau-Meigs, D., Velez, I., & Michel, J.-F. (2017). *Public Policies in Media and Information Literacy in Europe: Cross-Country Comparisons*. London, UK: Routledge.

7. Hobbs, R. (2021). *Media Literacy in Action: Questioning the Media*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

8. Livingstone, S., & Blum-Ross, A. (2020). *Parenting for a Digital Future: How Hopes and Fears about Technology Shape Children's Lives*. Oxford, UK: Oxford University Press.

9. Tyner, K. (2017). *Literacy in a Digital World: Teaching and Learning in the Age of Information*. New York, NY: Routledge.

10. Winterhoff-Spurk, P. (2013). *Medienpsychologie: Ein Lehrbuch* (2nd ed.). Wiesbaden, Germany: Springer VS.

DEVELOPMENT OF MEDIA LITERACY OF PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION TEACHERS IN UKRAINE

Sabina Ivanchuk

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Acting Head of the Department of Pedagogy and Special Education,
Oles Honchar Dnipro National University,
Dnipro, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-9655-0634

ivanchuk.sabina@gmail.com

Abstract. The article explores theoretical aspects of the development of media literacy of preschool and primary education teachers in the context of digitalization of the educational space. The relevance of the problem is substantiated, due to the intensive development of information and communication technologies, the growing influence of media on preschool and primary school children, and the need to form new competencies of teachers in accordance with the requirements of the New Ukrainian School and state educational policy.

Based on the analysis of scientific literature, the essence of the concept of media literacy of a teacher is revealed and its structural components are determined. The methodological approaches to the development of media literacy of teachers are theoretically substantiated: competency-based, systemic and personally oriented, as well as the principles of continuity, integration and reflexivity. The study carried out a comparative analysis of the features of media education of teachers of preschool and primary education, revealed common characteristics (basic competencies, professional tasks, methodological aspects) and differences due to the specifics of working with different age groups of children and the features of the organization of the educational process. Professional competencies in the field of media literacy specific to each group of teachers are determined. The main directions of the development of media literacy of teachers through the system of formal (institutional forms of education), informal (flexible forms of professional development) and informal (daily professional activity) education are characterized. The features of the implementation of each direction, forms and methods of training, conditions for ensuring the effectiveness of professional development of teachers in the field of media education are revealed.

Modern trends and promising approaches to the formation of media literacy of teachers are identified, which include the creation of personalized trajectories of professional development, the use of blended learning, the implementation of mentoring programs, the development of professional learning communities. The need to ensure proper methodological support for all areas of media literacy development through the development of educational and methodological materials, the creation of digital educational resources and the formation of a bank of successful practices is substantiated.

Keywords: media literacy; media education; preschool teachers; primary school teachers; professional development; digitalization of education; media competence.

REFERENCES

1. Babakina, O., Shurtyhina, V., & Babelchuk, O. (2024). Mediahramotnist pedahoha v umovakh rozvytku tsyfrovyykh tekhnolohii [Media literacy of the teacher in the context of the development of digital technologies]. *Nauka i tekhnika sьогодni*, 7 (35), 265–276. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-7\(35\)-265-276](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-7(35)-265-276) [in Ukrainian].
2. Volosheniuk, O. V., Hanyk, O. V., Holoshchapova, V. V., Dehtiarova, H. A. (2018). Mediahramotnist u pochatkovii shkoli [Media literacy in primary school]. Kyiv : TsVP, AUP. [in Ukrainian].
3. Kontsepsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia) (2016). Za red. L. A. Naidonovoi, M. M. Sliusarevskoho. Kyiv. [in Ukrainian].
4. Onkovych, H. (2008). Mediaosvita yak intelektualno-komunikatyvna merezha [Media education as an intellectual and communicative network]. *Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehratsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru: vseukr. nauk.-prakt. zhurnal «Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii»*. Kyiv: Vyd-vo «Henezys», 165–177. [in Ukrainian].
5. Buckingham, D. (2019). *The Media Education Manifesto*. Cambridge, UK: Polity Press.
6. Frau-Meigs, D., Velez, I., & Michel, J.-F. (2017). *Public Policies in Media and Information Literacy in Europe: Cross-Country Comparisons*. London, UK: Routledge.
7. Hobbs, R. (2021). *Media Literacy in Action: Questioning the Media*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
8. Livingstone, S., & Blum-Ross, A. (2020). *Parenting for a Digital Future: How Hopes and Fears about Technology Shape Children’s Lives*. Oxford, UK: Oxford University Press.
9. Tyner, K. (2017). *Literacy in a Digital World: Teaching and Learning in the Age of Information*. New York, NY: Routledge.
10. Winterhoff-Spurk, P. (2013). *Medienpsychologie: Ein Lehrbuch* (2nd ed.). Wiesbaden, Germany: Springer VS.

Матеріали надійшли до редакції
02.10.2024 р.